Nro. 6.

GAZETA LWOWSKA.

we Wtorek dnia 21. Stycznia 1812.

Wiadomości kraiowe.

Ze Lwowa d. 21. Stycznia. — Na zapytanie w Nrze 43 Gazety Lwowskiey roku przeszłego do rozwiazania podane, przysłano 7 rozpraw. W przyszłym miesiącu będą one podług postanowienia podaiacego to pytanie roztrząsane, a resultata przez naszą Gazetę ogłoszone zostaną.

P. Olexiński, Adjunkt fiskalny, został mianowany Burmistrzem w Drohobyczy, w Cyrkule Samborskim.

Z Pressburga d. 7. Stycznia. — Arcyxiąże Palatyn Węgierski przybył tu wczoray po południu z Wiednia w iak naylepszém zdrowiu — Dnia 28go Grudnia odprawiło się 44te, d. 31go 45te, d. 2go Stycznia 46te, d. 3go 47me, a d. 4go 48me seymowe posiedzenie. — Przeszłego tygodnia wszedł tu pułk piechoty Würtemberg. — Kościół należący do gminy ewangelickiéy w Komern, który w r. 1800 z powodu owoczesnych okoliczności do zrzucenia przeznaczono, oszacowano i na magazyn żywności urządzić miano, został na wysoki rozkaz nadworney Rady woienney kosztem skarbowym na nowo wybudowany i dnia 21. Grudnia p. r. pomienioney gminie do religiynego zwrócony użytku. W dzień Bożego Narodzenia odprawiło się w nim znowu pierwsze uroczyste nabożeństwo, przy paradzie tameczney kompanii mieyskiéy i kilkakrotném z reczney broni strzelaniu.

Wiadomości zagraniczne.

Francya.

Z Paryża dnia 29. Grudnia. — Dwa Bataliony 2go pułku szwaycarskiego, kantonuią w Vaugirard i Issy za Paryżem. Otrzymaią tam iak słychać nową organizacyę. Na wielkiéy paradzie d. 8 było z nich 1400 ludzi pod bronią, ponieważ dwie kompanie Woltyżerów znaydowały się ieszcze w marszu.

Królestwo Neapolitańskie.

Publiczne pisma z Neapolu donoszą: „Pierwsza połowa Grudnia była dla woiennych okretów i fregat angielskich bardzo nieszczęśliwą Nieustannie burzliwa pora czasu była przyczyną, iż się wiele z tych okretów rozbiło, a mianowicie były brzegi morza adryatyckiego wzdłuż prowincyi Abruzzo i Apulii szczątkami z rozbitych okretów pokryte, ponieważ nieprzyiacielskie statki woienne na tamtych morzach żadnego zprzyiaźnionego nie miały portu, gdzieby się przed burzą schronić mogły. W ogólności nie mogli Anglicy przeszłego lata i iesieni przeszkodzić żegludze przy ładzie od iednego do drugiego portu. Liczne flotylle składaiące się z okretów kupieckich i ładownych bark, żeglowały pomiedzy Królestwem Neapolitańskiém i Włoskiém, pomiedzy Korfu i prowincyami Illiryiskiemi; z Marsylii, Genuy, Liworno, Civitavechia &c. przybywały liczne floty okrętów kupieckich bez naymnieyszey ze strony nieprzyiaciela przeszkody, ponieważ w żegludze od statków woiennych prowadzone i od bateryi brzegowych na wszystkich usposobionych do tego punktach ustawionych, zasłaniane były Bezsilne próby wylądowania zostały przez stałą odwagę neapolitańskiey gwardyi narodowey i żandarmów odparte. Podobnie i przy uderzeniach na mieysca morskie Króle-

stwa nabawili się Anglicy tylko straty i hańby, czego naypóźnieyszy przykład przy Reggio dowodzi.

Hiszpania.

Monitor z dnia 25. Grudnia zawiéra następuiące wiadomości o woyskach Cesarskich w Hiszpanii:

Woysko Katalonii. — Jen. Decaen ruszył z Girony do Barcellony. Wielki zapas żywności wprowadził do téy twierdzy. Przyszło z téy okoliczności do rozprawy z rokoszanami, którzy z stratą kilku tysięcy ludzi rozprószeni zostali.

Woysko Arragonii. — List Marszałka Hrabiego Suchet, do Xięcia Neufchatelskiego, Majora-Jenerała. W obozie pod Walencyą d. 2. Grudnia 1811. Mości Xiąże! Po moim ostatnim rapporcie robiono z naywiększą czynnością około warowni. Reduta Nro 3 zostala ukonczona i działami osadzona. Klasztory, Kapucyński i Nadziei odebrane nieprzyiacielowi, są iuż naprawione i obwarowane dla zasłaniania naszych przykopów. Nieprzyiaciel zrobił trzy wycieczek dla odebrania Grao i otworzenia sobie związku z morzem. Jenerał Bronikowski z 117 pułkiem odparł go zawsze ze stratą. Twierdza strzela nieustannie i nie oszczędza ammunicyi, lecz nam żadnéy szkody nie czyni. Nasze rynsztunki do obleżenia potrzebne uzupełniaią codziennie przybywaiące zapasy. Jenerałowie Harispe i Boussard wzięli w niewolą kilkaset ludzi na prawym brzegu rzéki Quadalaviar. W Arragonii Szef szwadronu Colson poraził iazde Esquinada i zdobył 50 koni. Szef batalionu Bugeau napadł niespodzianie na bandę Campila w Montfort i zabrał w niewolą 3 officerów i 40 ludzi. Iutro spodziewam się dywizyi Severoli, prowadzącey z sobą wielki zapas dział cięźkich do obleżenia potrzebnych. Spodziewam się, iż w krótce będę mógł W. X. Mości ważnieysze donieść zdarzenia. Przesyłam W. X. Mości liste ieńców, którzy po wkroczeniu naszém do Walencyi, do Jaca odeszli. Z téy W. X. Mość zobaczysz, iż 7500 ludzi wynoszą. Przydać do tych należy 2500 ieńców, znayduiących się w szpitalach Saragossy.

Woysko południowe. — List Marszałka Xięcia Dalmacyi do Xięcia Neufchatelskiego, Majora Jenerała. W Sewilli d. 10. Listopada 1811. — Mości Xiąże! Doniesienie pod d. 2. b. m., które miałem honor przesłać W. X. Mości względem napadnienia na Jen. Girarda d. 28. Października z rana, nie zawiérało o tém zdarzeniu żadnych szczegółów. Honor oręża uratowany; orły nie dostały się w moc nieprzyiacielską. Szczep obydwóch batalionów powrócił do 5go Korpusu woyska wraz z Jenerałami Girard i Dembowskim, tudzież z ieneralnym sztabem dywizyi, który się przy tylnéy znaydował straży. Podług nadesłanych mi doniesień, dostało się w nieprzyiacielską niewolę 400 ludzi z piechoty, 120 ludzi z iazdy i 25 artyllerzystów, którzy się przy trzech zabranych znaydowali działach. Zabrano nam 200 koni. — Jenerał Bron na czele 150 iezdców z 20go pułku Dragonów, był iuż daleko od Arroyo-Mollinos, gdy nieprzyiaciel na to mieysce uderzył. Powrócił natychmiast i trzykroć natarł walecznie na nieprzyiaciela; lecz liczba woyska była za nadto niestosowna; koń iego padł, a ón miał nieszczęście dostać się w moc nieprzyiacielską. Pod Xięciem Aremberg zabito także konia; padaiąc został pchnięty dwa razy bagnetem, ale rany iak donoszą, nie są niebezpieczne. Brat iego, Porucznik w 27 pułku, otrzymał pozwolenie odwiedzenia go na czatach między Elvas i Campo-Mayor. Mocno załuię, iż między temi walecznemi, których woysko przez to nieszczęśliwe zdarzenie na czas straciło, iest także Jen. Bron i Xiąże Aremberg, którzy swoiemi zasługi i swoią walecznością celowali. Mam honor przesłać W. X. Mości doniesienia Jenerała Hrabiego Erlon pod d. 4. b. m., przy którém się znayduie odpis doniesienia Jenerała Girarda pod d. 2. b. m. pisanego. W. X. Mość możesz więc zdać sprawę Cesarzowi względem wszystkich okoliczności tego zdarzenia, które mi dotąd doniesiono, a do których przyłączać będę iescze dalsze, skoro ie otrzymam. Postępek Jen. Girard tak iest nagannym, iż zasługuie na iawne nieukontentowanie. Doniosłem W. X. Mości iż Jenerałowi Girard za iego powrótem obiorę dowodztwo dywizyi i pociągnę go przed sąd woienny. Lecz zważywszy to, co uczynił po napadnieniu, ażeby szczep obydwóch batalionów nazad przyprowadził, i orły uratował, tudzież, iż lekka iazda żadnéy straży nie postawiła, a tak drogę, którą nieprzyiaciel wszedł, otworem

zostawiła, postanowiłem oczekiwać nowych W. X. Mości rozkazów i poprzestać tym czasem na odebraniu Jenerałowi Girard dowodztwa dywizyi i posłaniu go do Kordowy, gdzie do dalszego rozporządzenia nieczynnym zostanie. Jenerałowi Dywizyi Barrois posłałem rozkaz, ażeby się udał do 5go korpusu na mieysce Girarda. Jenerał Hrabia Erlon proponuie mi, zredukować 34ty i 40ty pułk liniowy na dwa bataliony. Środek ten zdaie mi się bydź z przyczyny teraznieyszego stanu tych dwóch pułków użytecznym dla służby; każę go uskutecznić. Późniey doniosę W. X. Mości wypadki tey czynności. Odebrałem listy od Jen. Philipon, Gubernatora twierdzy Badajoz pod d. 1go Października. Zdaie mi zaspokoiaiącą sprawę o swoiém położeniu. Stanał tam znaczny transport, który z Sewilli posłałem. Mam honor &c.

(podpis.) Marsz. Xiąże Dalmacyi.

Rapport Jenerała Hrabiego Erlon do Marszałka Xięcia Dalmacyi. — Odebrałem wczoray doniesienie Jen. Girarda. Posyłam go W. X. Mości w oryginale przez Adjutanta tegoż Jenerała, od którego W. X. Mość wszystkich szczegółów tego zdarzenia wywiedzieć się możesz. W całéy téy historyi było nieusprawiedliwione bezpieczeństwo; lecz honor oręża francuzkiego został przez męztwo Jenerałów Girarda i Dembowskiego uratowany; cały ten przypadek, który mógł za sobą nieprzyiemne a nawet hańbiące pociągnąć skutki, powinien bydź policzony między te przypadki, które się na woynie często wydarzaią. Jenerał Girard powrócił z 800 ludźmi, a miał ich 1300. Kazałem przyyśdź z Badajoz batalionowi 40go pułku; batalion ten złączy się z swoim pułkiem, a iego mieysce zastąpi batalion 88go pułku; 34ty i 40ty pułk zredukuię na dwa bataliony, dla urządzenia tych dwóch pułków stosownie do ich obecnego stanu i liczby pozostaiących im ieszcze officerów. W główney kwaterze w Almendralejo 4 Listopada 1811.

Potém następuią ieszcze w Monitorze doniesienia i listy Jenerała Girarda do Xięcia Dalmacyi; doniesienie Xięcia Dalmacyi do Xięcia Neufchatelskiego, i doniesienie dwóch naczelnych chirurgów woyska do Xięcia Dalmacyi, o postępach żółtéy febry, panuiącey w niektórych okolicach Murcyi i Grenady.

Hiszpańska Ameryka południowa.

Podług listu z Rio-Janeiro ku końcowi Września pisanego, przybył Jenerał portugalski Don Diego de Souza dnia 12. Września z 8000 ludzi bardzo blisko pod Monte-Video, i użył przemocy do podbicia rokoszanów w tym kraiu aż po rzékę Parana.

Z Caraccas dnia 23. *Września.* — Depesza Gubernatora Walencyi przez Jenerała Mirandę ustanowionego. „Z żalem donoszę JW. Panu, że przeszłéy nocy w tém mieście rokosz wybuchnał, którego zamiarem było, niedawno ustanowione władze obalić i Walencyę w ręce nieprzyiaciół niepodległości wydać. Nie można ieszcze dokładnie wiedzieć liczby uczestnikow tego obrzydliwego spisku, lecz w tym momencie iest iuż 200 osób uwięzionych, miedzy którémi wiele iest takich, które są wysokiego stanu i znakomite urzęda posiadaią. Zdaie się, że wielu żołnierzy, którzy ieneralnemu Kongressowi wierności przysięgę złożyli, złamali ią pomimo korzyści, które dla nich ztąd wyniknęły. Nawet straż pałacowa była uczestniczką spisku; tymczasem 13. 22. 23. Pułki piechoty, iako też 27. Pułk iazdy zostały swoim officerom wiernemi. Gdy o północy na pałac napadniono, pospieszyło to waleczne woysko do broni, ubiło z rzadką odwagą małą liczbę sprzysiężonych iuż na murach będących, i opiérało się nadstawionym bagnetem wciskaniu się wielu tysięcy ludzi, którzy bramy powyłamywali. Ta straszna walka trwała całą godzinę, nakoniec zabezpieczono na nowo tryumf wolności. Nieprzyiaciele ziednoczonych prowincyi zostali wszędzie pobici, a piérwszy promień wschodzącego słońca, oświécał około 700 krwawych offiar. Nie iestem ieszcze w stanie dadź JW. Panu dokładnieyszéy o tém wiadomości, iednakowoż po zniweczeniu tego tak strasznego spisku przedsięwziąłem potrzebne środki, ażebym osób uwięzionych zapewnił się i pod sąd ie oddał. Nie mogłem temu przeszkodzić, że niektórzy sprzysiężeni korzystaiąc z zamieszek, przez bramy miasta umknęli. Teraz iest wszystko spokoyne, więźnie będą sądzeni i ukarani, iak tylko bieg prawa dozwoli. w Walencyi d. 6. Września 1811."

Sycylia.

Gazeta Genueńska zawiera długi artykuł następuiący treści: Wiadomości z Sycylii były do tych czas tak zawikłane i sprzeczne, iż za tą grubą zasłoną nie można było odkryć prawdy. Mianowicie sprzeciwiały się Londyńskie Gazety tym, które w Messynie wychodzą. Ostatnie ogłosiły nawet kilka artykułów, które w owych się znaydowały, i we wszystkich Gazetach na stałym lądzie wychodzących przedrukowane były, za fałszywe i podrzucone, ponieważ angielskiemu Rządowi nieprzyiacielskie zamiary ku Dworowi Palermeńskiemu przypisywały, Dwór ten nie zaniedbał ze swoiéy strony użyć wszelkich sztuk zmyślenia. Nakoniec wyszła w Messynie i w innych przez Anglików obsadzonych miastach sycylyiskich, następuiąca odezwa do Publiczności: „Nayiaśnieyszy Król nasz Ferdynand udzielił mi przez JW. Markiza Circello, Sekretarza Stanu do interessów zagranicznych, przez depesze z dnia 26 Listopada następuiącą Królewską uchwałę: „Nayiaśnieyszy Król nie może dłużéy przewrotnych intryg znosić, których nikczemna polityka używa, w celu zepsucia dobréy harmonii między nim i iego potężnemi Sprzymierzeńcami. Ta harmonia nigdy zerwaną nie będzie. N. Pan nie chce też dla tego więcéy pozwalać, ażeby się tayni wysłańce z fałszywemi papierami do Sycylii wkradali; zwłaszcza, gdy ciż mieli nawet zuchwałość udania się do nayszanownieyszey N. Pana małżonki, Królowéy Jéymości. W celu przeszkodzenia na przyszłość tak nieprzyzwoitym krokom, rozkazał N. Król, ażeby od dnia dzisieyszego każdy, który się z takowemi papierami do Sycylii wkrada, niezwłocznie we 24 godzinach był powieszonym. Ażeby zaś ta Królewska uchwała także i tym była wiadomą, którzyby do podobnych zamachów przez niewierność innych użytemi bydź mogli, przeto ma bydź ona przez okret parlamentowy do Neapolu przesłana." Ninieysze oświadczenie woli Królewskiéy podaie się zatém do publiczney wiadomości. W Messynie dnia 30 Listopada 1811. — Giovanni Danero, Jenerał-Porucznik i Gubernator.

Monitor Paryzki zawiera pod artykułem: z Messyny dnia 3. Grudnia, to co następuie: Anglicy, których panowanie w Sycylii wiele tamże nieukontentowania sprawuie, uwięzili niedawno wielką liczbę osób, usiłuiąc pokryć ten krok następuiącą odezwą: Sycyliyczykowie! Dowódzca wóysk angielskich w Sycylii, został przez surową konieczność zniewolonym do uwięzienia pewnéy liczby osób. Były one z nieprzyiacielem w porozumieniu, a zamiarem ich było, Sycylię, iako też iéy wiernego sprzymierzeńca woysko angielskie w ręce tych wydadź, którzy iedynie zguby oboyga pragną. Lecz ich intrygi które iuż dawno uważano, są teraz odkryte. Sycyliyczykowie! nie wszyscy którzy się w ten spisek wdali, są uwięzieni, ale wszyscy są nam wiadomi, a na ten moment te tylko osoby uwięzić kazano, które nayczynniéy należały do spisku. Trzy dni czasu wyznacza się tym osobom, które uwikłane, lecz ieszcze nie są uwięzione, aby swóy błąd dokładném i szczérém wyznaniem naprawiły. Mamy przeciwko nim nie mniéy stanowiące dowody, iak są te, które uwięzienia głównieyszych wspólników spisku stały się powodem. Wiadomo każdemu, że Jenerałowie angielscy, nigdy nie każą więzić bez dowodów; długa cierpliwość, którą w téy okoliczności okazywać za rzecz potrzebną osądzili, iest tego dostatecznym dowodem. Niech więc wplątani w ten spisek stawią się, i swoie uczestnictwo wyznaią; niech zwierzchności ułatwią ukaranie zdrayców oyczyzny. Przyrzeka się uroczyście przebaczenie i opieka tym, którzy w pozwolonym czasie swóy żal okażą. Na rozkaz JW. Jenerała; William Taynton Sekretarz woyskowy, w główney kwatérze w Messynie dnia 3 Grudnia 1811."

Odezwa ta (mówi daléy Monitor) w któréy o Rządzie Sycyliyskim nawet żadnéy zgoła nie ma wzmianki, daie dostatecznie do zrozumienia, że Anglicy w Sycylii częścią tych za nieprzyiacioł maią, których tyrania ich do rokoszu pobudza, częścią tych, w których światłe poięcie o prawdziwym Sycylii interesie to życzenie wzbudza, aby ta piękna prowincya weszła do politycznego systematu stałego lądu.

Wołoszczyzna.

Z Bukarestu dnia 24. Grudnia. — Pełnomocnicy tureccy iuż tu także przybyli. Dnia 22. oddali swoią pierwszą wizytę Hrabiemu Kutuzow, Jenerałowi dowodzącemu. Pan Italinsky da w tych dniach wielką dla

nie łuczte. Konferencye iak słychać, wkrótce się rozpoczną. — Dzisiay obchodzono iak nayuroczyściey dzień urodzin Imperatora Jegomości. Podczas Te Deum wystrzelono 101 razy z dział. Beyzada Morusi udał się w gali do Jenerała dowodzącego, w celu złożenia powinszowań Ministrów Ottomańskich. W południe był wielki obiad u Hrabiego Kutuzowa. Dzisiay w wieczór iest wielki bal, na którym także Pełnomocnicy tureccy znaydować się będą. Głównym korpusem woyska dowodzi teraz Hrabia Langeron. — Korpus Czapana Oglu, koło Petrica rozkwatérowany, będzie przez rossyyskich Liwerantów kosztem tureckim żywiony. Nayznacznieysi Szefowie, którzy tym Korpusem na wyspie Słobodskiey dowodzili, i teraz się równie w Petrice znayduią, są: Basza Mahmud Dzelal Eddin, syn sławnego Czapana Oglu, Basza trzytulny i dowódzca tego całego korpusu, czterech Baszów dwutulnych, Kalender i Ibrahim z Azyi, Izmaił i Selim z Albanii; trzech tatarskich Sułtanów z familii Dzenghiskana, kilku Jenerałów Jańczarów i Artylleryi, wszyscy słudzy domowi W. Wezyra, kilku Ajanów z Rumelii i t. d. — W. Wezyr znayduie się w Szumli. — Wszystkie rossyyskie woyska zaięły zimowe leże.

Z Jass d. 11. *Stycznia.* — Woysko rossyiskie stoiące w Multanach i na Wołoszczyznie, wynosi teraz około 40000 ludzi.

Turcy w liczbie 16000, którzy byli na wyspie Słobodzi, podług pewnych kupieckich wiadomości do Krajowy przeprowadzeni zostali. Rossyanie opatruią ich w chléb i mięso i mieli im broń ich zostawić.

Podług tychże samych wiadomości, cały prawie gościniec idący z Bukarestu do naszego miasta, zawalony iest powozami, na których wiozą mosty i pontony.

Połowa dywizyi Markowa idzie do Rossyi; sam zaś Jenerał Marków przybył tu d. 7 b. m. a dnia 9. iak powiadaią, do Stefanestie wyiechał.

Wczoray przeprowadzano przez nasze miasto nabalsamowane zwłoki Jenerała Suwarowa, który się przeszłego lata w rzéce Rymniku utopił.

Turcya.

Z Konstantynopola dnia 25. Listopada. — Tak dla W. Sułtana, iak i dla całego Państwa ottomańskiego wielce przyiemne zdarzenie urodzenia się wczorayszego wieczora następcy tronu, który imię Murad otrzymał, zostało ieszcze wczoray w nocy przez oświecenie seraiu, a dzisiay zrana częścią przez wystrzały z dział, częścią przez publicznych wywoływaczów, z wielkiém upragnieniem oczekuiącey publiczności ogłoszone i z nayżywszą radością przyięte. — Nadzieia pokoiu po ostatnich nad Dunaiem przez woysko tureckie poniesionych klęskach, zaczyna znowu znikać; powszechnie mówią o nowych uzbroieniach do dalszego prowadzenia woyny. Wszędzie wydane zostały rozkazy do nowych zaciągów woyska; nawet przez samą stolicę ciągnie kilka takowych hufców woiennych do obozu W. Wezyra, chociaż to Turcy, podług dawnego zwyczaiu, żadnych wypraw zimowych nie przedsiębiorą, lecz owszem w tey porze roku z obozów do swoich domów powracać zwykli.

Wiadomość o Kozakach.

(*Dokończenie.*)

Po zawarciu pokoiu Andruszowskiego zdawało się, że przynaymniéy ocalona dla Polski część Ukrainy z tey strony Dniepru, będzie spokoyną; atoli w r. 1671 Doroszeńko Hetman Kozaków polskich znowych przyczyn, nowego nieprzyiaciela na Polskę nie zaniedbał sprowadzić, to iest: dopominał się on z swemi Kozakami, aby we wszystkiém byli równi szlachcie polskiey, oraz aby wchodzili do wszystkich obrad seymowych, i przypuszczani byli do urzędów; a że znalazł sobie przeciwnych na tę propozycyę Polaków, więc udał się do Porty, poddał się oney z całą Ukrainą polską, oraz buńczuk i inne znaki lenności otrzymał; wyszła razem i fetwa Muftego czyli wyrok alkoranowy, iż woyna przeciwko Polakóm za słuszną poczyta się, ieżeli oni od pretensyi przeciwko Kozakóm iako hołdownikom Porty, nie odstapią. Nieszczęśliwe natenczas zamieszki w Polsce z przyczyny elekcyi Króla Michała, Kray cały bez obrony zostawiały; to dopomogło Turkóm, że zaraz w roku 1672 Kamieniec,

Buczacz i Lwów odebrali; zgoła do tego przymusili Rzeczpospolitę polską, że traktatem haniebnym Buczackim, Podole i Ukraina Turkóm na wieczne czasy były odstąpione. Król Jan Sobieski nie przyiął tych traktatów i woynę kończył; a swoiém męstwem dokazał tego, iż w r. 1676 pod Żurawnem ów traktat Buczacki był odmieniony przynaymniéy wten sposób, że Porcie odstąpiono tylko Kamieniec, Jasłowiec i inne miasta Podolskie, które dopiéro traktatem Karłowieckim r. 1699 zostały zwrócone; Kozakóm zaś tylko trzecia część Ukrainy z Poddaństwem dla Porty była warowana. Doroszeńko i Kozacy urażeni o taką stratę zamków swych i Kraiu, natychmiast porzucili Portę, a przenieśli się znowym hołdem do Moskwy, od któréy mile przyięci wnieśli nie tylko ową trzecią część Kraiu z téy strony Dniepru, ale nawet z siebie siłę i moc wóysk tego narodu na zawsze pomnożyli. Ten krok w r. 1678 naraził był Moskwę na woynę z Turkami, która w r. 1680 na tém się skończyła, że Porta odstąpiła Moskwie Kozaków.

Wszakże dla Polski były zawsze iednakowe klęski; bo zawsze podczas woien czy to z Moskwą, czy z Turcyą wybuchnionych, pograniczni poddani polscy do osad kozackich przenosili się. A że im Kozacy nie mogli na osady dostarczyć ziemi, więc gdy na to Moskwa po lewéy stronie Dniepru z przywileiami Kozakóm służącemi oddała im nowa okolicę Białhorada, gdzie iuż od r. 1652 zaprowadzeni byli osadnicy, tedy tyle nowi przybysze onę zaludnili, że z nich nowych ieszcze pięć pułków ku obronie od strony stepów krymskich dla Moskwy przyczyniło się. Co się tycze właściwie dziczy Zaporowskiéy, ta iako się wyżéy powiedziało, piérwszy raz za Zygmunta I. wyspy Dniepru osiadłszy, osobliwsze razem zaprowadziła była zasady; iako to: przychodzący do tego towarzystwa powinien był bydź bezżenny; rzemiosłem iego całém powinna była bydź woyna, i dopiéro po 7miu albo po 10 leciech wolno mu było iako rycerzowi z honorem i nagrodą wracać się do domu. Wszelako pomimo tych ustaw, byli oni zawsze w nayściśleyszym związku z Kozakami mało rossyiskiemi. Dopiéro Katarzyna II. Ukazem swoim dnia 3go Sierpnia roku 1775 wydanym, owych zniosła Kozaków, a siedziby ich przyłączyła do nowéy Rusi. — Kozaków mało-rossyiskich przywileie trwały do r. 1708; a że Mazeppa ich Hetman przychylił się był do strony Szwedzkiéy, przeto Piotr I. żony tych Kozaków i dzieci, które się schroniły były na różne wyspy Dniepru, w pień wyciąć kazał; wielką zaś liczbę samych Kozaków na różne roboty ku morzu baltyckiemu powysyłał, a ich siedziby ludem ze swoich Kraiów osadził. Po Mazepie mieli oni ieszcze trzech Hetmanów; nareście w r. 1764 do Gubernii Kiiowskiéy cała Mało-Rossya została wcielona. Nazywa się ona dotąd czasem Ukrainą, to iest: pogranicznym Kraiem; a to dla tego, że przedtém z Moskwą, z Polską i z Tataryą mnieysza graniczyła. Wszakże pomimo tego, że Kozacy dostali się pod panowanie Moskwy, a z tém mocarstwem, iak wiadomo, wieczny trwał pokóy, tudzież pomimo tego, że Rossya w roku 1754 w mieysce dziczy kozackiéy, w część ową Kraiu, która między Dnieprem, Bohem i Dniestrem rościągała się, a która z Polską rzekami Swiniurką i t. d. graniczyła, zaprowadziła była Serbów, Huzarów, i Bandurów, wszelako Kray polski prawie przez cały wiek nie przestawał na swéy Ukrainie i na Podolu naiazdów od Kozaków, których Haydamakami nazywano, doświadczać; że oni obszerny mieli związek, dowiedli tego za naszego życia Żelizniaki, Gonta i inni, na których kary r. 1769 Lwów patrzał; wreście męstwo ich połączone z polityką wyższego narodu, usunęło z przed ócz naszych nieprzyiacioł Tatarów, oraz Turków, od których Polska tyle klęsk przedtém doznawała.

Z Grzędy.

Literacka wiadomość.

1. Hesperus ein National-Blatt für gebildete Leser.
2. Oekonomische Neuigkeiten und Verhandlungen.

Pod temi tytułami wydaie w Brünie Pan Krystyan Karol Andre Radzca ekonomiczny Xiążęcia Waldeck Salm, Mąż znany z usilności swoiéy w rozszérzeniu światła, i z tego powodu wysoce poważany, dwa pisma peryodyczne; które dla użyteczności swoiey, w Galicyi więcéy iak dotąd znanemi bydź zasługuią.

Piérwsze z nich: Hesperus, wychodzi iuż to rok trzeci; (dawniéy miało także tytuł: Belehrung und Unterhaltung). Celem iego iest: udzielanie wynalazków, sztuk, umieiętności, i rozszérzanie tego wszystkiego, co rozum kształcić, pożytecznemi wiadomościami wzbogacić i przyiemnie zabawić może.

Umieściło ono iuż celuiące wartością swoią rosprawy, i słusznie naylepsze wzbudza oczekiwanie, gdyż wielu szanownych Mężów przykłada się do tego. Stanie się ono z czasem, co iest przedsięwzięciem szanownego Wydawcy, repertuarzem naynowszych i nayważnieyszych rzeczy, które myślącego i w oświeceniu postępuiącego człowieka interessować mogą.

Drugie pismo: Oekonomische Neuigkeiten und Verhandlungen, trwa iuż to rok drugi; rozszérza się nad wszystkiemi gałęziami wieyskiego, domowego i lasowego gospodarstwa, iako też nad porządkiem polowania. Z powodu wysokiéy ceny peryodycznych pism zagranicznych, stało się w Państwie Austryackiém prawdziwą potrzebą takie pismo, przez któreby kultura w kraiu rozszérzoną bydź mogła. Pan Andre wielką w tém sobie zrobił zasługę; iego Oekonomische Neuigkeiten und Verhandlungen zawieraią rosprawy, które dla każdego myślącego gospodarza przyiemnym i upragnionym bydź muszą przedmiotem; osobliwie zaś wielka liczba Właścicielów dóbr w Galicyi, którzy przez gorliwość swoią o ulepszenie i udoskonalenie gospodarstwa wieyskiego tak wiele zasług sobie zrobili, bardzo wiele z pomienionego pisma korzystać może; ponieważ ono nad krytyką ekonomiczną tak mało dotąd przedsiębraną, iako też nad ekonomiczną literaturą rozszérza się, nowe widoki, uwagi, doświadczenia, wynalazki i odkrycia w gospodarstwie wieyskiém iak nayśpieszniéy podaie, wiele pism i korrespondencyi właścicielów dóbr, urzędników ekonomicznych i leśnych umieszcza, nakoniec zaś o ekonomicznych interessach kupna, przedaży, i t. d. donosi. Sprawiedliwie mogą bydź te obydwoie pisma tym zalecone, którzy niemiecki ięzyk doskonale posiadaią. Otrzymaią oni przez to sposobność wzbogacenia swoich wiadomości, i mogą (osobliwie Właściciele dóbr) z treści onychże często robić użytek dla własnéy korzyści i dobra współobywatelów swoich.

Obydwoie te pisma peryodyczne, można w Expedycie gazetowym C. K. zwierzchnego pocztowego Urzędu Lwowskiego zapisać; Hesperus kosztuie rocznie 17 Z. R., a Oekonomische Neuigkeiten und Verhandlungen, 20 Z. R. w W. W.

Przy téy sposobności, musimy uczynić wzmiankę o uwiadomieniu Pana Andre, które w Galicyi nie było ogłoszone. Posiadacze dóbr, którzy się gospodarstwem wieyskiém gorliwie zaymuią, a narzędzia rolnicze lub nasiona zapisywać potrzebuią, mogą z tego zrobić użytek. Oto iest wyciąg onegoż:

„Przez moią rozszérzoną korrespondencyę, znayduię się iakoby w środkowym punkcie, z którego osobliwie w względzie ekonomicznym w wielu przypadkach naykrótsze obiaśnienia i skazówki dawać, o osoby postarać się lub one umieszczać, iako też żądane nasiona, rośliny, wyborne owocowe drzewa, machiny, instrumenta, narzędzia rolnicze, wzory i t. d. przesełać mogę. Gotów zatém iestem: — 1) Examinować pilnie i sumnieńnie, celnieysze ekonomiczne Subjekta, podług prawideł, życzeń i potrzeb tych osób, które we mnie położą zaufanie. 2) Podeymować się zleceń wszelkiego gatunku w wydziale naukowym, i kierować wypływaiącemi z tąd intessami. — 3) Podeymować obiazdy i oglądania dóbr, czy to w zamiarze poznania założeń wszelkiego gutunku, lub też korzyści nowego postępowania w gospodarstwie, czy to dla przekonania się o postępie nowych gospodarczych metodów. 4.) Do wskazania pewnych i słusznych mężów tam, dzie sam bydź albo działać nie mogę. — 5) Do dokładnego obeyrzenia i rozpoznania dóbr, do ekonomiczno-mineralogicznego opisania onychże, z wnioskiem zaprowadzenia popraw i korzystania z takich źródeł, iakie położenie mieysca podaie. Szczególniey zaś spodziemam się dokładniey poznać naturę gruntów i ziemi, oznaczyć przywoitą im produkcyą lub poprawę, i zwrócić uwagę na pożytki mineralogiczne pod niemi znayduiące się, które można by otrzymać. Gdyby tylko obfity kamień do budowy, łopiennik dachowy, dół gispowy lub wapienny, glina ceglana lub gancarska, łożysko marglowe lub piaszczyste znalezione były, iuż to samo nagradzaiącą byłoby rzeczą; a cóż dopiero gdyby warszty węgli kamienych, torfy, zdroie mineralne, lub tym podobne skarby znalezionemi zostały? — 6.) Do udzielenia no-

wych pożytecznych myśli, na które przez korrespondencye i lekturę iestem naprowadzony. — 7.) Do otworzenia moiéy opinii i zdania we wszystkich przypadkach, o rych mogę sądzić, a w których mi wątpliwości, namysły, życzenia, chociażby one zakres ekonomiczny przechodziły, udzielane będą. — 8.) Gotów iestem, częścią w iednym, częścią we wszystkich tu wymienionych interessach, z człowiekiem zaufanie we mnie pokładaiącym, na krótszy lub dłuższy czas weyśdź w związek, a to pod nayumiarkowańszemi, naysłusznieyszemi i nayprzystoynieyszemi, okolicznościóm czasowym przyzwoitemi warunkami; ktore się naturalnie stosować będą do własności i mnóstwa zatrudnień, mniéy lub więcéy czasu zabiéraiących. Dla oznaczenia pewnéy w tém miary, sądzę, że 50, 75, 100, 150 aż do 200 ZR. w W. W. granic przyzwoitéy roczney remuneracyi za taki sposób agencyi, nigdy przekraczać nie będą; zastrzegam sobie iednak wyraźnie podczas podróży powrócenie wydatków i dyet; podczas przebywania w dobrach właściciela bezpłatne wyżywienie i zwrócenie wydatków w interessach iego czynionych; na każdy zaś przypadek wynagrodzenie wysokich teraz opłat furmanki, iakoteż porto pocztowego, i dyliżansowego Rozszérzenie lub ograniczenie tych stosunków, będzie potem, gdy mnie dokładnie poznaią, rzeczą osobnéy umowy i ugody. — 9) I tym miłośnikóm nauk, którzy nie potrzebuią mnie na rok zamawiać, lecz tylko w szczególnych i rzadkich przypadkach rady odemnie zasiągać zechcą, ofiaruię moie usługi za przyzwoite honorarium, i zapewnienie onegoż listami frankowanemi w akredytowanym domu handlowym. O to iest Adres: Christian Carl Andre, fürstlich Waldeck'scher und Salm'scher Wirthschaftsrath in Brünn in Mähren.

Jeszcze tu o tém wspomnieć musimy, że znany w literackim świecie Hrabia Franciszek Enzenberg, popiera iak naylepiéy wniosek Pana Andre, i naylepsza zacnemu charakterowi i obszérnym wiadomościom onegoż, daie zaletę.

Meteorologiczne postrzeżenia we Lwowie od dnia 16. do 19. Stycznia 1812.

Dnie.	Czas postrzeżenia	Barometr.	Cieplomierz Reaumura.	Kierunek Wiatrów.	Odmiany powietrza.
	Wsch. Słońc.	28, 0, 1.	— 11, 5.	Z. słaby	Mgła, późniey śnieg.
	2. po połud.	28, 0, 8.	— 10, 8.	P. Z. Z. słaby	gęste chmury.
16	10. w nocy	28, 1, 0.	— 14, 6.	Z. słaby	lekkie chmury,
	Wsch. Słońc.	27, 11, 9.	— 12,	Z. mocny	pochmurno, śnieg,
17	2. po połud.	27, 10, 11.	— 8, 5.	Z. średni	pochmurno, śnieg.
	10. w nocy	27, 11, 5.	— 11, 3.	Z. słaby	pochmurno, śnieg,
	Wsch. Słońc.	28, 1, 10.	— 12, 3.	Z. Z. W. słaby	pochmurno, rzadka mgła.
18	2. po połud.	28, 2, 11.	— 8, 3.	Z. słaby	pochmurno.
	10. w nocy	28, 3, 2.	— 11, 7.	Z. słaby	pochmurno, śnieg.
	Wsch. Słońc.	28, 2, 3.	— 10, 7.	Z. słaby	lekkie chm. późniey śnieg.
19	2. po połud.	28, 1, 11.	— 8, 5.	Z. średni	pochmurno, śnieg.
	10. w nocy	28, 0, 1.	— 8, 3.	Z. słaby	pochmurno.

Uwaga. *Naywiększy stopień zimna podczas teraźnieyszéy zimy, był d. 17. Stycznia b. w nocy między 1 i 2 godziną; to iest: — 16° R.*